

VIII. Світова політика

УДК 327 (460)

Приймак Б. І.**Студент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка***ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ В ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКСПОРТУ ОЗБРОЄНЬ В ПЕРІОД ПРАВЛІННЯ НІКОЛЯ САРКОЗІ**

Аналізується політика уряду Ніколя Саркозі у сфері виробництва та експорту озброєнь, досліджується еволюція двосторонніх та багатосторонніх зв'язків у даній галузі з 2007 по 2012 рік.

Ключові слова: *політика Ніколя Саркозі, експорт озброєнь виробник зброї, французький ВПК.*

Політика Франції за президентства Ніколя Саркозі підпадає на дуже складний, переповнений протиріч період міжнародних відносин. Складність зумовлюється глобальною економічною кризою, появою нових викликів безпеці та миру у світі, екологічними проблемами, питаннями роззброєння та і т. д.. Незважаючи на це експорт озброєнь залишається важливим джерелом доходів для їх виробників. Світовий ринок зброї не лише є індикатором рівня науково-технічного розвитку основних її експортерів, а й свідчить про рівень могутності країни і її впливу на озброєність багатьох країн світу. Більше того, експорт зброї є таким бізнесом, що сприяє прискоренню інноваційного розвитку економіки та підйому суміжних галузей. Саме тому Франція, протягом всього свого історичного розвитку, завжди надавала важливе значення розвитку військово-промислового комплексу. Так за часів президентства Ніколя Саркозі, упродовж 2007–2011 років, вона утримує позицію у п'ятірці провідних експортерів зброї [1].

Актуальність становить значна вага фактору рівня продажу зброї у сучасних міжнародних відносинах, та зокрема політика уряду

Н. Саркозі у даній сфері, місце та роль Франції серед інших світових експортерів.

Рівень висвітлення даної теми в літературі є не досить високим. Саме період президентства Саркозі мало розглянутий у монографіях та наукових працях. Проте варто відмітити таке впливове щорічне видавництво стокгольмського інституту дослідження миру СІПРІ. Це джерело містить великий фактичний матеріал і вважається найменш заангажованим. Слід відмітити роботи на тему французької політики у сфері європейської безпеки Б. Гале, Зб. Бжезинського, М. Гелдрі, Ш. Крамера, серед вітчизняних науковців особливу увагу хочеться звернути на роботи В. А. Манжоли. Тематика експорту зброї також викладається у друкованих ЗМІ, новинах та Інтернет ресурсах за період з 2007 по 2013 рік.

Серед завдань даної наукової статті можна виокремити:

— розглянути характерні риси зовнішньої політики Н. Саркозі, зокрема у сфері виготовлення та експорту озброєнь;

— проаналізувати основні моменти, пов'язані з продажем зброї, за часів президентства Н. Саркозі, а саме: місце та роль Франції на світовому ринку озброєнь, значення ВПК у країні, основні та нові партнери по закупівлі зброї у Франції.

Як уже зазначалось, Франція входить у TOP-5 держав-експортерів зброї, посідаючи, при цьому, 4 місце після США, Росії та Німеччини, п'ятірку замикає Велика Британія. Це чітко вказує на те, що попри фінансову кризу 2008 р. та наступну глобальну економічну рецесію, у 2009 р. уряду Н. Саркозі вдалось утримати, а потім і наростити обсяги продажу озброєнь. Основним локомотивом Франції у галузі виробництва озброєнь є 6 компаній, які входять у Top-100 компаній-виробників зброї, а саме Thales (11-та позиція зі 100), DCNS (23 / 100), Eurocopter EADS (23 / 100), дочірня компанія MBDA France (48 / 100), дочірня компанія Groupe Dassault (54 / 100), Nexter (57 / 100) [1]. Згідно даним SIPRI ці компанії дали прибутки країні у 2008 р. 22,4 млрд. доларів а у 2009 р. 23 млрд. доларів, що дорівнює 5,7% у загальному обсязі Top-100 2009 [1]. До переліку вищезазначених виробників належать компанії, продукція яких реалізована цілком або більшою мірою на ринку військових послуг. До цих послуг належить широкий спектр допоміжної діяльності, зокрема: післяпродажний супровід озброєнь і військової техніки (ОВТ) (технічне обслуговування, ремонт та експлуатація), створення високотехнологічного програмного забезпечення, розвідувальні послуги та підготовка персоналу, охорона та логістика. Загалом, збіль-

шення в останні роки обсягів продажу цих компаній відбиває триваючу тенденцію передачі французьким урядом функцій, які традиційно виконував військовий персонал, приватним компаніям [6].

Разом із іншими шістьма країнами-членами ЄС (Велика Британія, Іспанія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Швеція) Франція належать до 10 країн — найкрупніших постачальників основних звичайних озброєнь у 2006–2010 рр, і відповідно посідає 2 місце у Європі поступаючись лише Німеччині та, як уже вище зазначалось, 4 місце у світі. Частка Франції у світових поставках становить 7%, основними її отримувачами станом на 2010 р. є Сінгапур 23% (частка в поставках постачальника), ОАЕ 16%, Греція 12%. За період 2006–2010 рр. французька військово-промислового галузь заробила близько 8 768 млн. доларів [1].

У листопаді 2012 р. міністр оборони Франції вранці Жан-Ів Ле Дріан (Jean-Yves Le Drian) представив у парламенті звіт про експорт збройової промисловості за 2011 рік. Торік Франція підписала угоди на 6,5 мільярда євро і здійснила поставки військової техніки на загальну суму 3,7 мільярди [2].

Згідно з цим звітом, у 2011 році Франція зайняла четверте місце у списку експортерів зброї: вона підписала угоди на 6,5 мільярда євро (проти 5,1 мільярда у 2010 році) і здійснила поставки військової техніки на загальну суму в 3,7 мільярди (3,7 мільярди у 2010 році).

Потрібно відзначити, що трійка головних клієнтів за минулий рік виявилася більш ніж несподіваною.

1. Індія (1,696 мільярда євро), яка є традиційним клієнтом французького військового промислового комплексу і зокрема підписала договір про модернізацію французьких багатоцільових винишувачів четвертого покоління 49 Mirage 2000 (1,4 мільярда євро поділять між собою Thales і Dassault Aviation), Починаючи з 2001 р., Індія, яка є найкрупнішим у світі імпортером танків, замовила в Росії до 1 300 танків Т-90 С, з яких у 2006–2010 рр. отримала 206. Замовлення і придбання танків, плани придбання 44 тис. проти танкових ракет у Франції, Німеччини, Росії і США, 2 000–3 600 гармат калібру 155 мм у невизначених постачальників свідчать про сприйняття Індією Пакистану як суттєвої загрози [7]. Але крім цих угод із Індією мала місце й співпраця з Пакистаном — Франція поставила підводний човен Agosta-90 і зобов'язалася модернізувати ще два такі підводні човни, придбані в 1999 р. і 2003 р., на які будуть встановлені анаеробні силові установки з автономним постачанням повітря.

Ця угода є однією з небагатьох крупних угод, укладених останніми роками з євро пейськими постачальниками [5].

2. Клієнтом також стала Росія (946,9 мільйона) і США (926,3 мільйона), тобто дві держави з потужною оборонною промисловістю і протекціоністською політикою у галузі. Все це лише робить честь французьким підприємствам, які можуть запропонувати привабливу для цих країн техніку [2]. Так, DCNS продала російському флоту два вертольотноносці класу «Містраль». У грудні 2010 р. Франція погодилася продати Росії два десантні кораблі Mistral, які можуть транспортувати вертольоти, танки та війська, з перспективою ліцензійного будівництва ще двох таких кораблів у Росії [1]. Авіаносний універсальний корабель-док типу «Містраль» водотоннажністю 21 000 тонн і максимальною довжиною корпусу 210 метрів здатний розвивати швидкість більше 18 вузлів. Дальність плавання — до 20 тисяч миль. Екіпаж корабля — 160 осіб, додатково десантний корабель може прийняти на борт 450 осіб морської піхоти зі штатним вооруженням. Авіагрупа десантного корабля включає 16 вертольотів, з яких шість можуть одночасно розміщуватися на злітній палубі [3].

3. США придбали у тому числі 32 вертольота UH-72A Lakota у дочірньої компанії групи EADS Eurocopter на суму в 52 мільйони доларів. Четверту позицію у списку зайняла Саудівська Аравія (854,8 мільйона), за якою слідує Об'єднані Арабські Емірати (275,1 мільйона). Слідом за ОАЕ дві країни готуються підписати контракт на поставку французьких винищувачів Rafale виробництва компанії Dassault Aviation. Ці літаки не користуються особливим попитом у світі. Нещодавно міністр оборони Франції Жерар Лонге навіть заявив, що виробнича лінія Rafale може бути зупинена, якщо на літак не будуть знайдені покупці. Кувейт і Катар можуть врятувати не найдосконаліший, але досить доступний за ціною французький винищувач. Кувейт хоче придбати 22, а Катар 24 машини. Нарешті, до числа головних клієнтів французької оборонки увійшла і Малайзія: вона витратила 268,9 мільйона на придбання військової техніки з клеймом «зроблено у Франції» [2].

Крім того у 2011 році Китай отримав 180 дозволів на імпорт військової техніки на загальну суму 283,6 мільйона євро. У першу чергу це торкнулося устаткування подвійного призначення для китайської авіації (150 мільйонів). У Генеральному управлінні озброєнь уточнюють, що це стосується також інфрачервоних камер і радіолокаційних систем.

Таким чином, за підсумками звітнього періоду Франція не тільки зберегла четверте місце після США (44%), Росії (14%), Великої Британії (11%) і випереджає Ізраїль (5,5%) у п'ятірці світових експортерів зброї, а й підвищила свою частку обсягу світового ринку з 7% до 8,5% [2].

На мою думку варто відзначити партнерські стосунки між Росією та Францією. 24 грудня 2010 Президент Росії Дмитро Медведєв проінформував по телефону свого французького колегу Ніколя Саркозі, що за підсумками, конкурсу на поставку вертольотоносців влада РФ вибрали пропозицію консорціуму, що складається з французької компанії DCNS і російської Об'єднаної суднобудівної корпорації (ОСК) [3].

Ексклюзивні переговори про постачання вертольотоносців Париж і Москва розпочали в березні 2010 року. Восени Росія відповідно до законодавства оголосила міжнародний конкурс на поставку вертольотоносців і припинила переговори з Францією до оголошення результатів.

Пропозиція консорціуму передбачає спільне будівництво двох кораблів цього типу з подальшим виробництвом ще двох. Разом з тим, не оприлюднена інформація про умови оснащення кораблів, хоча крім кількості кораблів, побудованих в кожній з країн, це був один із найскладніших питань під час переговорів.

Де будуть побудовані кораблі, офіційно поки також не уточнюється, але раніше Жак Арделе, генеральний директор компанії STX, виробника «Містралів», повідомляв, що в разі укладення контракту з РФ перший корабель типу «Містраль» для Росії буде побудований у Франції в кінці 2013 року. Другий — там же в 2014 році. Арделе вважає, що російські структури зможуть освоїти виробництво цього типу кораблів за французькою технологією не раніше 2016 року і тільки потім побудувати ще два кораблі [3].

Спочатку на переговорах йшлося про закупівлю одного корабля у Франції та будівництві ще трьох у Росії. Однак результат конкурсу говорить сам за себе. Ніколя Саркозі, ще на початку року пообіцяв своїм суднобудівникам вирішити питання Росією і забезпечити їх роботою на найближчі чотири роки, як посуті вийшло.

Таким чином обидва президенти в спільному повідомленні привітали завершення оформлення «безпрецедентного проекту співробітництва, який сприятиме розвитку промисловості та вирішення проблеми зайнятості в двох країнах».

Згідно з повідомленням, договір «демонструє волю і здатність Росії і Франції розвивати широкомасштабне партнерство у всіх областях, в тому числі в сфері оборони і безпеки».

Таким чином, 25 січня 2011 віце-прем'єр уряду РФ Ігор Сечін і міністр оборони Франції Ален Жюппе підписали угоду в галузі будівництва десантних кораблів-доків типу «Містраль» для Військово-Морського флоту Росії. Церемонія підписання пройшла у присутності президента Франції Ніколя Саркозі на верфях компанії STX — виробника кораблів класу «Містраль» — на вертолітній палубі споруджуваного корабля «Dixmude» — третього вертольотоносця класу «Містраль», який надійде на озброєння ВМС Франції [4].

Таким чином за період президентства Ніколя Саркозі було прикладено значні зусилля для утримання світових позицій у сфері експорту озброєнь та розвитку військового промислового комплексу.

На це вказують прибутки з продажу зброї під час світової економічної кризи, як відповідно склали у 2008 р. 22,4 млрд. доларів та наступної глобальної економічної рецесії 2009 р. 23 млрд. доларів. Крім того уряд Саркозі спромігся залучитися такими новими впливовими клієнтами як США та Росія, тобто дві держави з потужною оборонною промисловістю і протекціоністською політикою у цій галузі. Все це лише робить честь французьким підприємствам, які можуть запропонувати привабливу для цих країн техніку. Особливо цінним партнером в даному контексті для Франції є Росія (договір про десантні кораблі *Mistral*), оскільки таким чином обидві сторони залучились безпрецедентним проекту співробітництва, який сприятиме розвитку промисловості та вирішення проблеми зайнятості в двох країнах.

Також під час перебування Н. Саркозі на посту президента було поглиблено співпрацю з такими акторами Азійсько-Тихоокеанського регіону як Сінгапур, Малайзія, Південна Корея, Китай, який у 2011 р. отримав 180 дозволів на імпорт військової техніки; з такими країнами Південно-Азійського регіону, як Індія, пакистан та нарешті з такими близькосхідними країнами як ОАЕ, Саудівська Аравія, Кувейт, Катар та інші.

З огляду на щорічні звіти по експорту озброєнь, Франція постійно демонструвала послідовність та прихильність до прозорості і суворого контролю в цьому секторі, крім того мали місце напрацювання тісної співпраці парламенту з французькими компаніями ВПК, з приводу політики продажу озброєнь та залучення партнерами.

З огляду на вище вказане можна зробити висновок, що політика Франції в області виробництва і експорту озброєнь в період правління Н. Саркозі носила дуже важливий характер, для ведення якої приділялось багато зусиль тогочасного уряду, так як експорт озброєнь залишається важливим джерелом доходів країни.

Список використаних джерел:

1. СІПРІ 2011: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека [пер. з англ.]: Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О. Разумкова / Редкол. укр. вид.: Л. Шангіна (голов. ред.) та ін. — К.: Заповіт, 2012. — 488 с.
2. Військова панорама: Індія, Росія і США — головні клієнти французької оборонки [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://wartime.org.ua/4302-ndya-rosya-ssha-golovni-klyenti-francuzkoyi-oboronki.html>.
3. Военное обозрение: РФ выбирает «Мистраль». Новогодний подарок Медведева судостроителям Саркози [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.siliyan.ru/archives/8050>.
4. Военное обозрение: ВМФ России вооружат «Мистралем». Николя Саркози благословил соглашение. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.siliyan.ru/archives/8389>.
5. DCNS, 'Agosta: Pakistan's tailor-made transfer of technology', Brochure, Oct. 2010 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://en.dcnsgroup.com/wp-content/uploads/2010/10/Agosta-SSK.pdf>.
6. Perlo-Freeman, S. and Sköns, E., 'The private military services industry', SIPRI Insights on Peace and Security no.2008 / 1, Sep. 2008, [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=361.
7. Pandit, R., 'India to order large number of Javelin anti-tank missiles from US', Times of India, 17 Aug. 2010; Bedi, R., 'India to buy Javelin ATGMs to cover Nag delays', Jane's Defence Weekly; 25 Aug. 2010. — P.14; 'India seeks third-generation anti-tank missile system', Jane's Missiles and Rockets; Oct. 2010, P.5–6; Bedi, R., 'Indian Army finally hopes to get howitzer trial under way', Jane's Defence Weekly, 24 Feb. 2010, p.7.

Приймак Б. И. Политика Франции в области производства и экспорта вооружений в период правления Николя Саркози

Анализируется политика правительства Николя Саркози в сфере производства и экспорта вооружений., Исследуется эволюция двусторонних и многосторонних связей в данной отрасли с 2007 по 2012 год.

Ключевые слова: *политика Николя Саркози, экспорт вооружений, производитель оружия, французский ВПК.*

Приймак В. I. Politics of France in the production and export of arms during the presidency of Nicolas Sarkozy

In this article the policy of the production and export of arms of Nicolas Sarkozy government is analyzed. The evolution of bilateral and multilateral relations in this area in 2007–2012 is analyzed.

Keywords: *Nicolas Sarkozy policy, arms export, arms producer, French defense industry.*